

Kronik

1. april - 30. juni 1991

Frimureri og Kultur

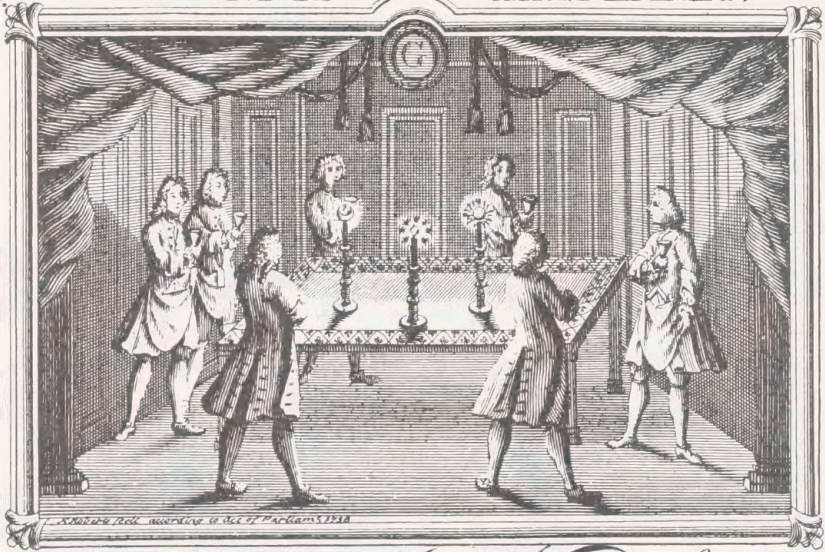
Fredag den 17. maj 1991 åbnedes på Det kongelige Bibliotek en udstilling med titlen *Frimureri og Kultur*.

Udstillingen koncentrerede sig om frimureriet i Europa og især i Danmark i 1700- og 1800-tallet. Sigtet var at vise den gensidighed, der bestod mellem væsentlige sider af 1700-tallets tankeverden og frimureriet. Med England som udgangspunkt spredtes frimureriet i løbet af århundredet til de fleste andre europæiske lande.

Det er karakteristisk, at denne bevægelse overalt, hvor den kom frem, tiltrak adskillige af tidens store kulturpersonligheder, hvad enten disse var virksomme indenfor filosofi, naturvidenskab, eller kunst og litteratur.

Til Danmark kom frimureriet forholdsvis tidligt, idet den første frimurerloge stiftedes i 1743 efter engelsk mønster, og snart efter konstitueredes en dansk-norsk storloge, betegnelsen for en kreds af frimurerloger ledet af en central myndighed. Før Enevældens ophævelse i 1849 var frimureriet en del af tidens eksklusive foreningsliv med deltagelse af borgerskabet, herunder embedsmænd, kunstnere og studenter. Nævnes kan embedsmanden og bog-samlere Bolle Willum Luxdorph, forfatteren Knud Lyhne Rahbek, digteren Jens Baggesen, maleren C.W. Eckersberg og videnskabsmanden H.C. Ørsted.

Udstillingen viste bøger, manuskripter og billeder fra Det kongelige Biblioteks store samling af materiale om frimurere, suppleret med materiale fra Den Danske Frimurerorden, der havde stillet en række værdifulde arkivalier, bøger og malerier fra Ordenens bibliotek og arkiv til rådighed, ligesom Frimurerlogens museum har udlånt en række effekter til udstillingen.

On Masonry A New Song
The Words by M. Digby Cole, set to Musick by M. Carey

'Tis Masonry unites Mankind to Gen'rous Actions forms the Soul

'Tis Masonry unites Mankind to Gen'rous Actions forms the Soul

In friendly Converse all Conjoind One Spirit animates the Whole

<p><i>In friendly Converse all Conjoind One Spirit animates the Whole</i></p> <p><i>Where'er aspiring Domes arise,</i> <i>Where ever sacred Altars stand,</i> <i>Those Altars blaze unto the Skies,</i> <i>Those Domes proclaim ye Mason's hand.</i></p> <p><i>As Passions rough the Soul disguise,</i> <i>Till Science cultivates the Mind;</i> <i>So the rude Stone unshapen lies,</i> <i>Till by the Mason's Art refin'd.</i></p>	<p><i>Tho' still our Chief Concern & Care,</i> <i>Be to deserve a Brother's Name;</i> <i>Yet ever mindful of the fair</i> <i>Their kindest Influence we claim.</i></p> <p><i>Let wretches at our Manhood rail!</i> <i>But they who once our Order prove,</i> <i>Will own that we who build so well,</i> <i>With equal Energy can Love</i></p>
---	---

Sing Brethren then, the Craft divine!
(Best Band of Social Joy & Mirth)
With Choral Sound, & cheerful wine,
Proclaim it's Virtues o'er the Earth!

Om frimureri, en ny sang. Fra Calliope of English harmony. 1739.

Udstillingen, der sluttede 12. august 1991, var arrangeret af førstebibliotekar Jesper Düring Jørgensen og forskningsbibliotekar Ann Welling, Det kongelige Bibliotek, i samarbejde med Den Danske Frimurerorden.

Godt bogarbejde 1989/90

Forening for Boghaandværk har ud af en samlet bogproduktion i Danmark i 1989 og 1990 på over 20.000 titler gennemgået knap 200 indsendte bøger og udvalgt 29, heriblandt *Kronborg-Motetterne*, udgivet af Det kongelige Bibliotek i anledning af Dronning Margrethes 50-års fødselsdag i april 1990, og *Den Arabiske Rejse 1761-1767 - en dansk ekspedition set i videnskabshistorisk perspektiv*.

Om *Kronborg-motetterne* skrev juryen: "Året har avlet mange fornemme bøger. Og selv om man gerne ser mange almindelige bøger blandt de udvalgte, er der værker, man ikke kan komme uden om. Heriblandt dette. Det store format er betinget af de mange sider nodefaksimiler. Derfor bliver den følgende tekstdel et typografisk problem, der er løst ved hjælp af store marginer, en stor skriftgrad og den rette skydning. Ingen bliver træt under læsningen. *Abrams Antikva* er et fund til denne bog, hvor normalsider, nodesider, titelblad og bind danner en fornem helhed. Lærredsovertrukket bærer gengivelser i hel størrelse af originale nodeblade på både for- og bagperm. Forsatsens dybe blå medvirker til at give indtryk af omtanke overalt."

Til *Den arabiske Rejse 1761-1767* var kommentaren:

"Dette er et prestigetryk, monumentalt i sit store format, i sin tekstbehandling og i sin billedgengivelse. Værket fungerer med en letlæselig kolonne, der underordner sig det valgte billedmateriale og giver plads for billedtekster og noter i en bred margin. Alt hænger sammen, fra titelblad over normalsider, registre og til illustrationer - som for eksempel Peter Forsskåls sarte akvareller. Der er mange indstik af kort, som kan bredes ud, men som omhyggeligt skal lægges sammen igen for ikke at blive krøllede. Det er et smukt værk, med skriften *Abrams Venetian* i sit bedste udtryk og i omgivelser i form af flot reproducerede illustrationer. Et imponerende værk".

Alle de udvalgte bøger blev vist i Universitetsbiblioteket i Fiolstræde ved en udstilling *Årets bogarbejde*, der åbnede 23. april 1991, og hvor uddelingen af foreningens ærespris, F. Hendriksen medaljen og foreningens diplom fandt sted.

Danske breve i Universitetsbiblioteket i Oslo

Kommissionen for Registrering af Kilder til Dansk Historie, der oprettedes af Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab i 1906 og efter en kortvarig ophævelse 1942-43 videreførtes i Det kongelige Biblioteks regi, har til formål af lade registrere håndskrifter, breve og andre private papirer til dansk historie i danske og udenlandske samlinger. Dens registranter findes tilgængelige i Håndskriftafdelingen. Kommissionen består i 1991 af 3 repræsentanter for Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab (herunder Det danske Sprog- og Litteraturselskab), 1 for Rigsarkivet og 2 for Det kongelige Bibliotek med overbibliotekaren som formand.

Kommissionen vil fremover ved afslutningen af større registreringer bringe introduktioner til disse i Magasin. Den første er skrevet af stud.mag. philos. Bodil Christian Erichsen, Oslo. Registranten kan benyttes ved henvendelse til Håndskriftafdelingen.

I skrivende stund er første etape af arbejdet med at registrere danske breve i Universitetsbiblioteket i Oslo (Håndskriftafdelingen) afsluttet. Registreringen omfatter personer, der har været centrale i dansk kulturliv i perioden 1870-1914. Resultatet er blevet en seddelregistrant, hvor tilsammen 3.311 breve er fordelt på 724 indførsler. Der er registreret 104 afsendere, som i hovedsagen er (danske) forfattere. Dette fordi litteraturhistoriske værker har ligget til grund for udvælgelsen.

Desværre har det ikke været så nemt at udarbejde en komplet registrering af danske breve i denne samling. Det skyldes først og fremmest, at markeringen af udenlandske brevskrivere i samlingens kartotek ikke er konsekvent gennemført. Dertil kommer, at det for en så kort periode virker urimeligt at gennemlede det samlede kartotek - der er ingen kronologisk sortering. Fremgangsmåden har derfor været at søge bestemte navne i Håndskriftafdelingens afsenderkartotek.

Udover det oprindeligt undersøgte udvalg er der også registreret enkelte slægtninge og andre personer nært knyttet til de 'udvalgte'. Disse er ikke søgt systematisk. Det samlede kartotek er altså ret tilfældigt i sit udvalg. Man bør derfor mærke sig, at der foran i kartoteket findes en liste over danske personer, fra hvem der *ikke* findes breve i denne samling.

Nogle navne bør fremhæves. Der findes i samlingen særlig mange breve skrevet af Ernst Bojesen (276), Edvard Holm (102), Sophus Lange (91), Karl Larsen (118) og Axel Olrik (125). Der er også 68 breve fra A.P. Krarup til Leif Schjelderup. Samlingen indeholder endvidere særlig mange breve fra Peter Nansen (252). I en størrelsesorden for sig er, ikke overraskende, samlingen af Amalie Skram-breve (612). Hvad angår sidstnævnte

foreligger mange af brevene i afskrift - Antonie Tiberg står for en stor del af dem. Det viste sig ikke så nemt at spore originalerne, men man må formode at mange af dem befinder sig i Det kongelige Biblioteks egen Håndskriftafdeling.

Registreringen viser, som vi jo også godt ved, at der har været nær forbindelse mellem mange danske og norske kulturpersonligheder - mange af de danske har haft skriftlig kontakt med nordmænd, og de samme modtagere går igen på mange af sedlerne.

I vort udvalg på 131 danske kulturpersonligheder har altså mindst 104 haft korrespondance med nordmænd - som modtagerne som udgangspunkt må antages at være.

Af 265 modtagere er 90 registrerede som modtagere af breve fra flere af de registrerede danskere. Bjørn Bjørnson topper statistikken; i denne samling er der breve til ham fra hele 25 forskellige danskere. Nogle af modtagerne er selv danske (og også registrerede som afsendere), nemlig 10. De fleste af disse er i samlingen registreret som modtagere af breve fra kun én dansk person. Det samme gælder for de ca. 52, som er i familie med andre brevmodtagere. Det er altså ingen urimelig antagelse, at langt flere end de 90 hører til i noget, der kan betegnes som et milieu. Tilfældig læsning i enkelte breve viser, at særlig kvinderne rapporterer til deres norske bekendte, hvad der sker i de kulturelle kredse i Danmark, både på personligt og 'forretningsmæssigt' plan. De sender hilsener fra andre danske, fra nordmænd der opholder sig i Danmark, og de henviser til deres ophold i Norge. En del vedlæg, dvs. breve fra andre danske eller norske kulturpersonligheder, vidner også om en ret sluttet kreds.

Forhåbentlig vil registranten være til nytte og glæde for forskere og andre brugere. - I løbet af efteråret 1991 vil en tilsvarende registrant for perioden 1814-1870 være færdig.

Bodil Chr. Erichsen

Årets sommerkoncerter

Traditionen tro afholdtes i sommerens løb 4 koncerter - på grund af det ustadige vejr måtte to koncerter finde sted indendørs, i bibliotekets kantine, i stedet for i Bibliotekshaven.

Årets musikalske jubilar, W.A. Mozart, blev fejret ved koncerterne.

Mange københavnere havde fundet vej til biblioteket og kunne glæde sig over Blæserensemblet *Selandia*, der spillede musik af Mozart og Carl

Mozart dirigerer sit Requiem. Fotogravure. Ved bibliotekets sommerkoncerter spillede musik af årets musik-jubilar, W.A. Mozart. Og sidst på året fejres Mozart igen ved en stor udstilling i bibliotekets forhal. - Kort- og Billedafdelingen.

Nielsen, *Safri Percussion Duo*, Universitetskoret *Lille Muko* - også med Mozart på programmet - , og afslutningsvis, 2. august 1991, *Den Kongelige Livgardes Musikkorps*.

Brugen af Dramatisk Bibliotek voldsomt stigende

Dramatisk Bibliotek har efter overførslen til Det kongelige Bibliotek Slots-
holmen i 1990 oplevet en eksplosiv stigning i benyttelsen. Efter genåbningen
i august 1990 er udlånet af skuespiltekster og anden litteratur steget med
33%.

Lånerne udnytter de nye og bedre søgemuligheder, der er tilvejebragt,
efter at Dramatisk Biblioteks samlinger er blevet edb-registreret. Basen, der
nu indeholder omkring 30.000 poster, ajourføres dagligt med det materiale,
som danske teatre afleverer til biblioteket, hvilket understreger betydningen
af den frivillige aftale om aflevering, der er indgået.

Dramatisk Bibliotek indgår nu som en integreret del af Det kongelige Bibliotek på Slotsholmen, hvilket har betydet udvidede muligheder for telefonbestilling og længere åbningstid ved benyttelse af materialet på Læsesalen. Som det ses af den stærke stigning i benyttelsen, var der stort behov for denne udvidede service for teaterinteresserede.

Ledelsen af Dramatisk Bibliotek varetages af Det kongelige Biblioteks teatervidenskabelige ekspertise, der også inddrager andre teatersamlinger på biblioteket i betjeningen af de mange interesserede, der dagligt retter forespørgsler til Det kongelige Bibliotek.

Det kongelige Bibliotek og dets fjernlåns partnere

Dette var titlen på en konference, arrangeret af Det kongelige Biblioteks Udlånsafdeling, som 29. april afholdtes i Eigtvæds pakhus.

Baggrunden for konferencen var bibliotekets moderniseringsprogram, der bl.a. indebærer en række organisatoriske ændringer, som også tilsigter en udbygning af Fjernlånstjenesten. Det kongelige Bibliotek ville hermed delagtiggøre nuværende og kommende fjernlåns partnere i de muligheder, som består for benyttelse af bibliotekets righoldige danske og fremmedsproglige samlinger inden for humanistiske og samfundsvidenskabelige emner.

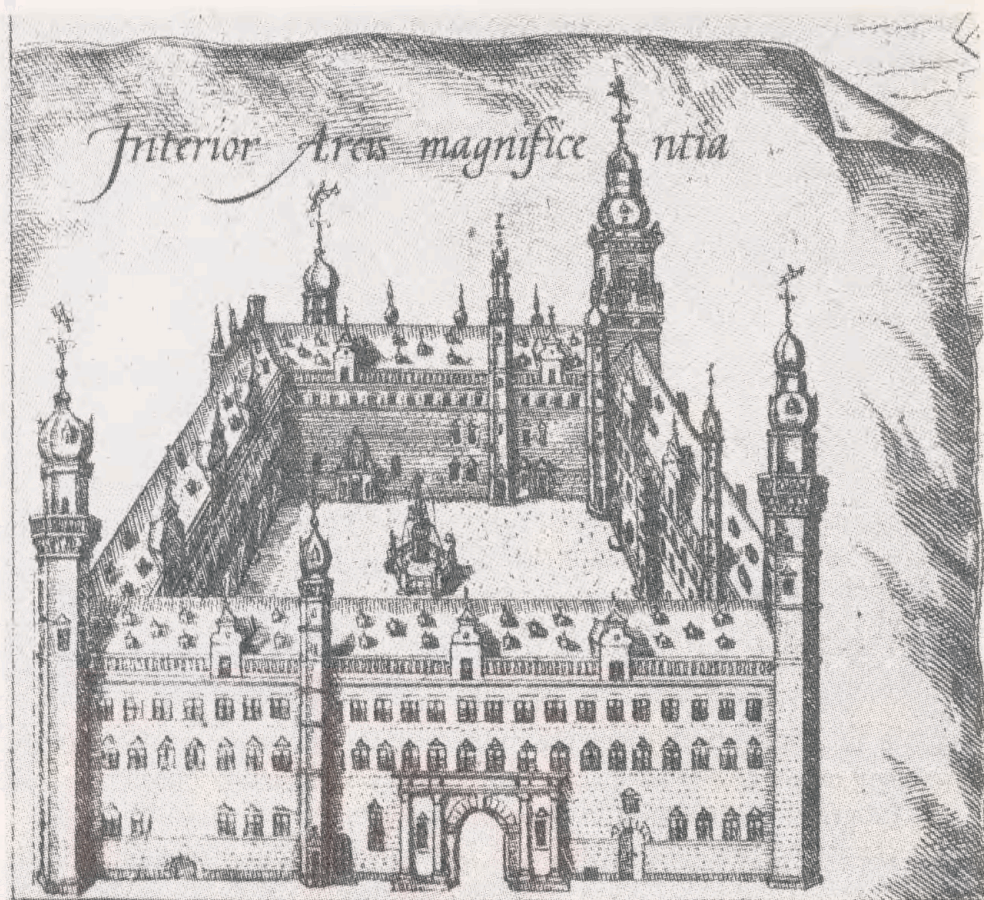
Programmet indeholdt bl.a. en gennemgang af *nationalbiblioteksforpligtelserne* med en præsentation af Danske Afdeling, Musikafdelingen, Judaistisk Afdeling, Orientalisk Afdeling, Håndskriftafdelingen og Kontoret for Internationale Publikationer; af *universitetsbiblioteksfunktionerne* (Udenlandske Samlinger, Universitetsbiblioteket Amager og Universitetsbiblioteket Fiolstræde) og *publikumsfunktionerne* (Informations- og Dokumentationsafdelingen, Udlånsafdelingen).

Efter en spørgerunde afsluttedes med besøg i Udlånsafdelingens fjernlånssektioner ved Fiolstræde, Amager og Slotsholmen samt bibliotekets magasin Lergravsvej.

Arrangementet havde samlet omkring 100 deltagere fra institutioner over hele landet; både folke- og forskningsbiblioteker.

Ny bog: Kronborg-Brunnen und Kronborg-Motetten

Denne bog er en oversættelse til tysk af efterordet i faksimileudgaven af *Kronborg-motetterne*, som Det kongelige Bibliotek udgav i forbindelse med

Kronborg. Stikket viser Frederik II's ombyggede renaissance-Kronborg, og i dets indre gård ses Georg Labenwolfs fontæne. Fra Georg Braun/Franz Hogenberg *Civitates orbis terrarum*. Bd. 4. Köln. 1588.

Dronningens fødselsdag i 1990, revideret og udvidet med Ole Kongsted's seneste forskningsresultater omkring motetterne og Kronborg-fontænen. Udgivelsen er sket i samarbejde mellem Det kongelige Bibliotek, Gesellschaft für Flensburger Stadtgeschichte og Schleswig-Holsteinische Landesbibliothek og trykt for midler fra det slesvig-holstenske kulturministerium og Gesellschaft für Flensburger Stadtgeschichte.

Kronborg-Brunnen und Kronborg-Motetten. Ein Notenfund des späten 16. Jahrhunderts aus Flensburg und seine Vorgeschichte. Von Ole Kongsted. 111 s. Ill. Kopenhagen, Flensburg, Kiel. 1991. Kr. 75,-

Udlån til udstillinger

Galleri Image afholdt i perioden 20. april - 12. maj 1991 en meget omtalt fotoudstilling *Fotografer fotograferer billedkunstnere*. Udstillingen blev vist i Århus Kunstmuseum, hvor den blev en stor publikums- og mediesucces; så stor at der er planlagt en bog og en fremvisning af udstillingen andre steder i landet. En meget stor del af det historiske materiale var udvalgt af Billedsamlingen fra egne samlinger.

I perioden 4. - 26. maj 1991 vistes på Charlottenborg en udstilling om *Delta fotograferne*. Billedsamlingen udlånte hertil sine ny erhvervede billeder af fotografen Ole Brask.

Det kongelige Biblioteks Garderobe er nedlagt

Garderoben, der ikke blot opbevarede overtøj og tasker for bibliotekets benyttede, men som også stod for salg af publikationer, postkort, plakater og udlevering - mod betaling - af bestilte fotokopier og fotografier og for mange var den første kontakt med biblioteket, blev nedlagt pr. 1. juli 1991.

Nogle af Garderobens funktioner vil ikke kunne erstattes, men visse af funktionerne bevares i andet regi:

Bibliotekets gratis-publikationer er nu placeret i holdere ved indgangen til Læsesalen; der kan bestilles publikationer ved bestillingskort, der er fremlagt sammesteds; bestilte fotokopier udleveres nu i Udlånet; tilmelding til bibliotekets undervisningstilbud sker via Informationsranken.

Enkelte postkort kan købes i Kantinen, ligesom visitationsvagten ved publikumsindgangen forhandler postkort og visse, aktuelle, publikationer.

I stedet for den betjente garderobe er nu opstillet aflåselige garderobeskabe. Der er stadig 'frie' knagerækker'.

Andet

Cand.ethn. Verena Traeger fra Universitetet i Wien har i sommeren 1991 i Kort- og Billedsamlingen arbejdet med materiale til sin doktordisputats, som er en analyse af europæiske eskimoportrætter fra 16. - 19. århundrede og en vurdering af deres værdi som etnografisk datakilde. Disputatsens titel: *Europäischer Eskimoabbildungen aus 16.-19. Jahrhundert als Ethnographische Quelle*.

Filmfotografen Jørgen Roos og journalist Ib Rehné har i juni 1991 søgt materiale og foretaget filmoptagelser af bl.a. materiale fra Kortsamlingen og Danske Afdeling til en film om tre kendte danskere i Paris: maleren Bernhard Keilhau, anatomen Jacob Winsløv og forfatteren P.A. Heiberg.

11. april 1991 afholdtes seminar om *Bogen i Danmark 1550-1600* arrangeret af Marianne Alenius for Forum for renaissancestudier.

12. april 1991 afholdt Den litterære institution ved Erik Skyum-Nielsen, Flemming Ettrup og Erland Kolding Nielsen seminar om *klassiker-udgaver* på Det kongelige Bibliotek.

13. - 14. juni 1991 afholdtes 2. Nordiske Juridiske Biblioteksmøde. Emnet var *EF og de nordiske juridiske biblioteker*. Mødet fandt sted i Landstingsalen, og de nordiske gæster blev modtaget ved en reception på Det kongelige Bibliotek 13. juni, ligesom der under mødet demonstreredes CELEX m.v. på Det kongelige Bibliotek. For arrangementet stod forskningsbibliotekarerne Lotte Jacobsen og Gunnar Feldman.

Erhvervelser

Håndskriftafdelingen

Steen Eiler Rasmussens efterladte papirer.

En samling manuskripter og breve omkring Poul Martin Møller og hans slægt.

William Heinesens notater og optegnelser 1957-1985.

Breve fra danske kunstnere til bogbinderen Anker Kyster.

Breve og personalia vedr. J.P.E. Hartmann og hans slægt.

Breve fra Marie Bregendahl til seminarieførstander Georg Christensen.

Efterladte papirer fra Martin Andersen Nexø's Gedenkstätte i Dresden.

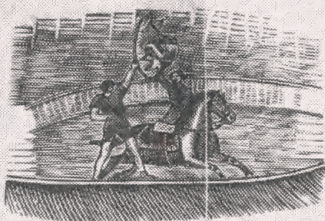
I øvrigt har afdelingen erhvervet en række andre samlinger og enkelte breve og manuskripter. Opmærksomheden henledes på, at nogle af de nyerhvervede sager af forskellige årsager må holdes utilgængelige indtil videre.

Kort- og Billedafdelingen

En samling fotografier og albums med relation til komponisten J.P.E. Hartmann (1836-1898) og kredsen omkring Fuglsang og Aalholm. Fra Ny Carlsbergfondet.

Circus

aus
vor dem Burgthore
in der eigends dazu erbauten
Heute Donnerstag

Belling

Nord-Amerika,
bei Mad. Breckwoldt
bedeckten großen Zude.
den 23. April 1857:

GROSSE VORSTELLUNG

in der höheren Reitkunst und Pferdedressur.

HAUPT-PIECEN

Zum ersten Male:

Ein Sommernachts-Draum,

minutlich-aktive Scene, zu Fuß und zu Pferde ausgeführt von Kaval. *Pepu*, Herrn Kaiser, den Kindern Tom und Selma.

Zum ersten Male:

Great Steeplechase

auf dem Vollblut-Pferde *Hektor*, geritten von Madame Belling.

Die Persischen Spiele,

von den Herren Kaiser und Royal.

Travail en Force

nebst dem hier noch nicht gesehenen Brückensprung
von Herrn Clement.

Alle ihre
genussreichen Abend
sich nur noch auf kurze

glieder werden alles Mögliche aufzubieten suchen, um dem hochgeehrten Publikum einen
rschaffen, und theils auch dem geschätzten Publikum ergehenst mit, daß mein Aufenthalt
beschränkt und bitte daher um zahlreichen Besuch.

Ergebenst **F. Belling, Director.**

Preise der Plätze:

Erster Platz 1 Mark 4 Schill. Zweiter Platz 12 Schill. Dritter Platz 6 Schill.
Kinder unter 10 Jahren in Begleitung ihrer Eltern zahlen auf den 1. und 2. Platz die Hälfte.

Tysk cirkusplakat fra 1857. Erhvervet ved Børge Jensens Cirkuslegat. - Kort- og Billedafdelingen.

En tegning af H.G.F. Holm forestillende området ved Charlottenlund; erhvervelsen er omtalt i artiklen side 3.

Der er endvidere i perioden erhvervet fotografier taget af bl.a. Ole Brask, Signe Guttormsen og Lene Åkerlund.

Besøg

Tidligere Director General Maurice B. Line, British Library, besøgte Det kongelige Bibliotek 5. april 1991. Han interviewede institutionsledelsen om forskningsbiblioteksforhold i Danmark med henblik på en komparativ undersøgelse af forskningsbibliotekerne i Norden, foretaget for NORDINFO.

Den ungarske udenrigsministerfrue, Ms. Edit Jeszenszky, der er afdelingschef for Edb-afdelingen ved Ungarns Nationalbibliotek i Budapest, besøgte Det kongelige Bibliotek 9. april 1991.

Folketingets Kulturudvalg besøgte Det kongelige Bibliotek 24. april 1991.

Estlands nationalbibliotekar Ivi Enmäa besøgte Det kongelige Bibliotek 28. maj 1991 med en gruppe estiske bibliotekarer.

Personalia

Bibliotekskonsulent Marianne Alenius arrangerede 11. april 1991 sammen med professor Eric Jacobsen seminaret *Bogen i Danmark 1550-1600*. Seminaret afholdtes på Det kongelige Bibliotek i Forum for Renæssancestudiers regie; deltog 12. - 13. april 1991 i seminar i Göteborg for de nordiske foreninger under International Federation of University Women med foredraget *Academic Women in Scandinavia and their History*.

Forskningsbibliotekar Henrik Dupont besøgte 12. - 18. juni 1991 en række norske billedsamlinger og institutioner. Blandt de besøgte institutioner kan nævnes Fotosekretariatet, Medieafdelingen ved det nye Nasjonalbibliotek i Mo i Rana; universitetsbibliotekerne i Trondhjem og Oslo. Besøget gjaldt i første række disse institutioners anvendelse af edb i forbindelse med billedsamlingerne og de særlige foranstaltninger, der gøres i Norge for at bevare og formidle fotografier. Turen gav mange nye kontakter til fremtidigt samarbejde.

Overbibliotekar Erland Kolding Nielsen deltog 14. - 17. april 1991 efter indbydelse i konferencen *East and West. European Dialogue between National Libraries* i Wien, arrangeret af Österreichische Nationalbibliothek for Conference of Directors of European National Libraries; deltog 23. maj 1991 i møde med folkebibliotekerne arrangeret af Statsbiblioteket som Overcentral i Århus; deltog 25. maj 1991 i festlighederne i forbindelse med Jydske Lovs 750 års jubilæum i Viborg, herunder i åbningen af Landsarkvietet for Nørrejylland udstilling *Med Lov skal Land bygges. Jydske Lov 1241-1991*.

Det kongelige Biblioteks Luftfotosektion har fået sin egen Informationsfolder. Heri fortælles om samlingerne og hvorledes de benyttes. Samlingerne omfatter ca. 3.500.000 luftfotografier af landskaber, gårde og andre bygninger, og hele byer. Billedet her viser et udsnit af landsbyen Jerslev, Jylland, ca. 1950. - Kort- og Billedafdelingen.